

ZOEM

Steunpunt Gelijkekansenbeleid zoekt in op SCHOOLLOOPBANEN VAN HOLEBI'S.

Marjan Van Aerschot, december 2008

Verantwoording

ZOEM is een artikelenreeks over gelijkkansenthema's waarover binnen het Steunpunt Gelijkekansenbeleid onderzoek wordt verricht: gender, etniciteit en seksuele voorkeur. In de artikels zoemen we in op bepaalde aspecten van gelijke kansen door het bespreken van cijfergegevens uit afgerond onderzoek in Vlaanderen en daarbuiten. We brengen bestaande gegevens samen in een overzichtelijk artikel waarvan de verschillende onderdelen ook apart gelezen kunnen worden. De navigatiemogelijkheden (links) in de mailing en op de website ondersteunen deze doelstelling. ZOEM past in de strategie voor een betere ontsluiting van onderzoeksgegevens over gelijke kansen. De eerste ZOEM van de reeks gaat over holebi's en kwam uit in september 2007. ZOEM nummer twee heeft allochtone vrouwen als onderwerp, de derde ZOEM handelt over alleenstaand ouderschap en gender. In ZOEM 4 bestuderen we de verschillen tussen mannen en vrouwen met een zelfstandig beroep. ZOEM nummer 5 focust op de sociaal-culturele integratie bij allochtonen. In ZOEM nr 6 gaan we dieper in op de schoolloopbanen van holebi's.

Inleiding

Uit verschillende onderzoeken (van Heeringen & Vincke, 2000; Vincke, Dewaele, Van den Berghe & Cox, 2006) bleek reeds dat het welbevinden bij holebi's significant lager is dan bij hetero's. Daarnaast bleek ook dat jongeren niet altijd positief staan tegenover holebi's in hun omgeving. Om uit te zoeken of dit ook doorwerkt in de ervaringen van holebi's op school, voerde Dr. Alexis Dewaele voor het Steunpunt Gelijkekansenbeleid (Universiteit Antwerpen - Universiteit Hasselt) een onderzoek naar de schoolloopbanen van holebi's, met medewerking van Prof. Dr. Mieke Van Houtte en Nele Cox en met promotor Prof. Dr. John Vincke van de Vakgroep Sociologie van de Universiteit Gent. In dit onderzoek ligt de focus niet op de negatieve aspecten; de bedoeling is om na te gaan wat de succesfactoren zijn in de schoolloopbanen van holebi's en welke hindernissen op hun weg liggen. Het onderzoek werd zo opgezet dat het mogelijk werd holebi's en hetero's met elkaar te vergelijken, met een bijzondere aandacht voor de groep biseksuele jongeren. Voor deze ZOEM selecteerden we uit dit onderzoek enkel de variabelen die rechtstreeks verbonden zijn met de school(omgeving). In het uitgebreid rapport komen nog veel meer aspecten aan bod, zoals pestgedrag, depressiviteit, genderideologie, homonegativiteit, enzovoort.

De respondenten in dit onderzoek werden gerecruteerd via diverse kanalen om de online enquête in te vullen: de secundaire scholen, de hogescholen, de jeugddiensten en de koepelorganisatie Wel Jong Niet Hetero. Op deze manier vulden 4163 jongeren tussen 12 en 21 jaar de vragenlijst in. We kunnen echter geen uitspraken doen over de representativiteit van de groep respondenten voor Vlaanderen, aangezien er geen populatiegegevens over holebi's bestaan om mee te vergelijken. Holebi's worden daarom ook de 'verborgen populatie' genoemd (Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008). Veel meer meisjes (68%) dan jongens (32%) vulden de vragenlijst in en de meeste respondenten (56%) zijn tussen 18 en 20 jaar

oud. De meeste respondenten (61%) volgden op het moment van de bevraging hoger onderwijs, waarvan de overgrote meerderheid les volgde aan een hogeschool.

In wat volgt, bespreken we achtereenvolgens de seksuele identificatie van de respondenten in dit onderzoek, de halebivriendelijkheid van de schoolomgeving, de steun vanuit de peergroep en van de leerkrachten, de studiemotivatie en de 'schoolzinloosheid' en ten slotte de schoolprestaties.

1 Seksuele identificatie

Iets meer dan 4000 respondenten gaven informatie over hun seksuele identificatie. Ongeveer 90% van hen geeft aan zich hetero te voelen, 3,5% is biseksueel en 6,1% is homoseksueel of lesbisch. De verschillen tussen jongens en meisjes zijn niet groot, maar wel significant. Meer meisjes dan jongens zien zichzelf als heteroseksueel (92% ten opzichte van 88%). Ook bij de groep die zich als biseksueel identificeert, zien we meer meisjes (3,8%) dan jongens (2,7%). Het verband tussen geslacht en seksuele identificatie is omgekeerd bij de groep die zich als homoseksueel (of lesbisch) ziet: in deze groep vinden we significant meer jongens (9,5%) dan meisjes (4,5%).

Tabel 1: Seksuele identificatie naar geslacht

Identificatie naar geslacht		Jongen	Meisje	Totaal
Hetero	N	1152	2538	3690
	%	87,8	91,7	90,4
Biseksueel	N	36	106	142
	%	2,7	3,8	3,5
Homo / Lesbisch	N	124	125	249
	%	9,5	4,5	6,1
Totaal	N	1312	2769	4081
	%	100	100	100

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008.

De onderzoekers vonden ook een verband tussen de seksuele identificatie en leeftijd. In de groep tot 15 jaar identificeren meer respondenten zich als heteroseksueel dan bij de jongeren die ouder zijn dan 15 jaar. Dit verband werd ook in eerder onderzoek al vastgesteld, waar bleek dat de gemiddelde leeftijd waarop jongeren zich als homoseksueel identificeren tussen 16 en 19 jaar ligt (Vincke & Stevens, 1999).

2 Holebivriendelijkheid van de (school)omgeving

Een eerste aspect van de schoolloopbaan van holebi's dat we in deze ZOEM bekijken, is de mate waarin de schoolomgeving als 'holebivriendelijk' ervaren wordt. We kunnen deze vergelijken met de holebivriendelijkheid van andere plaatsen of verenigingen. De meeste respondenten in dit onderzoek (40%) bestempelen hun school als redelijk holebivriendelijk, ongeveer 20% vindt de schoolomgeving zelfs heel holebivriendelijk. Slechts 12% is het daar echt niet mee eens: zij vinden hun schoolomgeving niet tot helemaal niet holebivriendelijk. Een redelijk grote groep (28%) neemt een neutrale positie in.

Van alle gevraagde deelgebieden, wordt de school als meest holebivriendelijk ervaren. Het jeugdhuis en het café komen op de tweede plaats, gevolgd door de jeugdvereniging. Beide worden door de jongeren in meer dan 50% van de gevallen als redelijk tot heel erg holebivriendelijk gezien. Ook de eigen buurt blijkt holebivriendelijk over te komen bij bijna de helft van de respondenten. De sportvereniging blijkt iets minder holebivriendelijk, hoewel toch nog 40% ze redelijk tot heel erg holebivriendelijk vindt. Minder goede scores zijn er voor de samenleving: ongeveer 35% vindt dat de samenleving niet tot helemaal niet vriendelijk is voor holebi's. Bijna een derde van de respondenten geeft aan dat de meeste mensen niet tot helemaal niet holebivriendelijk zijn.

In het onderzoek van Dewaele e.a. (2008) blijkt duidelijk een verschil tussen jongens en meisjes: jongens ervaren hun omgeving gemiddeld als minder holebivriendelijk dan meisjes. Dit kan te maken hebben met het feit dat de samenleving vaak negatiever reageert op homoseksualiteit tussen jongens dan tussen meisjes. Er is geen verband tussen het inschatten van de holebivriendelijkheid van de omgeving en de leeftijd van de respondent.

Tabel 2: Inschatting holebivriendelijkheid van de omgeving

Holebi-vriendelijkheid omgeving	Sport-veren.	Jeugd-veren.	Buurt	School	Jeugd-huis, café	Samenleving	Meeste mensen
Helemaal niet	3,2	2,5	3,3	3,3	2,1	5,4	3,7
Niet	10,3	7,7	10,6	8,8	6,2	29,4	26,8
Neutraal	46,0	38,2	38,9	27,7	36,5	41,2	39,4
Redelijk	26,9	34,9	35,4	40,1	38,9	20,7	26,6
Heel erg	13,6	16,7	11,8	20,2	16,4	3,4	3,4
Totaal (N)	4162						

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008.

Een tweede aspect van de holebivriendelijkheid van de schoolomgeving is de houding ten opzichte van leerkrachten die zichzelf als homo- of biseksueel identificeren. Deze gegevens vinden we in de survey naar sociaal-culturele verschuivingen uit 2006 van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. In deze survey werd de respondenten gevraagd of ze het een probleem zouden vinden als hun kind op school les krijgt van een homoseksuele leraar of lerares.

Hieruit blijkt dat slechts een minderheid van 8% een homoseksuele leerkracht problematisch vindt. De helft van de respondenten is het helemaal oneens met de stelling dat ze er een probleem mee zouden hebben als hun kind les krijgt van een homoseksuele leerkracht en 35% is het oneens met deze stelling. Dit betekent dat de maatschappij eigenlijk vrij positief staat ten opzichte van homoseksualiteit (op school).

Tabel 3: Houding tegenover holebi-leerkrachten

U zou het een probleem vinden als uw kind op school les krijgt van een homoseksuele leraar of lerares (-)	%
Helemaal eens	3,1
Eens	5,1
Noch eens, noch oneens	6,8
Oneens	34,7
Helemaal oneens	50,3
N	1524

Bron: Antwoordverdeling voor v102 – gegevens SCV 2006

Een ander aspect van de holebivriendelijkheid van een school is de openheid waarmee er wordt omgesprongen met de seksuele identificatie van de leerlingen. Kunnen leerlingen er op school voor uitkomen dat ze holebi zijn of durven ze er op school niet over te praten? In het onderzoek van Dewaele e.a. (2008) werd aan de respondenten gevraagd of de klasgenoten op de hoogte zijn van het feit dat ze holebi zijn. Deze vraag werd enkel gesteld aan de holebi-respondenten die nog op school zaten, wat het lagere aantal antwoorden verklaart.

Tabel 4: Weten klasgenoten dat je holebi bent

Klasgenoten	N	%
1 Weet het zeker niet	38	11,6
2 Kan het weten, maar nooit over gepraat	44	13,4
3 Weet het waarschijnlijk maar nooit over gepraat	18	5,5
4 Weet het waarschijnlijk, maar nog niet zoveel over gepraat	38	11,6
5 Weet het zeker, maar nog niet veel over gepraat	24	7,3
6 Weet het zeker en soms over gepraat	39	11,9
7 Weet het zeker en openlijk over gepraat.	127	38,7
	Totaal	328
Niet ingevuld	38	9,7
Niet van toepassing	25	6,4
Totaal	391	100,0

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008.

Bijna 40% van de respondenten die zichzelf als holebi identificeren en nog naar school gaan, zegt dat de klasgenoten zeker op de hoogte zijn van hun holebi-zijn en dat er openlijk over gepraat wordt. Bij bijna 20% weten de klasgenoten het ook zeker, maar wordt er niet zo vaak over gepraat. Slechts 12% geeft aan dat de klasgenoten zeker niet weten dat de respondent holebi is, bij nog eens 13% wordt er nooit over gepraat, maar zou het kunnen dat de klasgenoten op de hoogte zijn. Bij de overige respondenten is het vrij waarschijnlijk dat de klasgenoten op de hoogte zijn, maar wordt er niet veel of nooit over gepraat. Het blijkt dus dat veel respondenten vrij open zijn over hun holebiseksualiteit ten opzichte van hun klasgenoten; ongeveer 60% heeft er wel eens met hen over gepraat.

In hetzelfde onderzoek werd ook gevraagd of de leerkrachten op de hoogte zijn van de holebiseksualiteit van de respondenten. Hier zien we een heel andere verdeling. Bij meer dan een derde van de respondenten zijn de leerkrachten zeker niet op de hoogte, bijna een derde is niet zeker of de leerkrachten het weten, maar heeft er alleszins nog nooit zelf met hen over gepraat. Slechts 10% van de leerlingen die zichzelf als holebi identificeren praat openlijk met hun leerkrachten over hun seksuele geaardheid, 13% heeft het er niet vaak of soms met hen over gehad. Waar van de klasgenoten 60% zeker op de hoogte is van de holebiseksualiteit van de respondent, is bij de leerkrachten 60% zeker niet of waarschijnlijk niet op de hoogte. Uit de analyses in het onderzoek van Dewaele e.a. (2008) blijkt dat er in het algemeen een effect is van geslacht op de mate waarin holebi's open uitkomen voor hun seksuele geaardheid (coming out). Jongens zijn meer open over het feit dat ze zichzelf als holebi zien dan meisjes. Bovendien blijkt ook dat Biseksuele jongeren in het algemeen minder open zijn over hun seksuele identificatie dan de homoseksuele en lesbische jongeren.

Tabel 5: Weten leerkrachten / lectoren dat je holebi bent

Leerkrachten / lectoren	N	%
1 Weet het zeker niet	112	37,0
2 Kan het weten, maar nooit over gepraat	70	23,1
3 Weet het waarschijnlijk maar nooit over gepraat	24	7,9
4 Weet het waarschijnlijk, maar nog niet zoveel over gepraat	28	9,2
5 Weet het zeker, maar nog niet veel over gepraat	22	7,3
6 Weet het zeker en soms over gepraat	17	5,6
7 Weet het zeker en openlijk over gepraat.	30	9,9
	Totaal	303
Niet ingevuld	38	9,7
Niet van toepassing	50	12,8
Totaal	391	100,0

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008.

3 Steun vanuit de peergroep en de leerkrachten

Om zich op school goed te kunnen voelen, is de steun vanuit de omgeving heel belangrijk. Voor holebi's in het bijzonder speelt de omgeving een belangrijke rol in hun identiteitsondersteuning met betrekking tot hun seksuele voorkeur (Dewaele, 2007-2008). In het onderzoek naar schoolloopbanen van holebi's gebruikten Dewaele e.a. (2008) een schaal van Goodenow (1993) om te meten in hoeverre de respondenten steun ervaren van hun leeftijdgenoten. De schaal bevat items zoals 'Mijn mening wordt door de medeleerlingen ernstig genomen' en 'De andere leerlingen aanvaardden me zoals ik ben'. Ook deze vraag werd enkel voorgelegd aan de schoolgaande jongeren.

De meeste leerlingen zeggen dat ze eerder veel (59%) tot veel (17%) steun ervaren van hun leeftijdgenoten. Slechts een minderheid van 2% ervaart weinig steun. In de tabel zien we verschillen tussen hetero's en holebi's: het lijkt erop dat holebi's iets minder steun ervaren van hun leeftijdgenoten dan hetero's, maar de verschillen zijn niet significant. We wijzen nogmaals op het lage aantal holebi's in deze analyse, wat het moeilijk maakt om significante verschillen te ontdekken.

Tabel 6: De mate waarin steun ervaren wordt van leeftijdgenoten

Peersteun	Hetero		Holebi		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Weinig	23	1,69%	10	6,90%	33	2,19%
Eerder weinig	297	21,85%	36	24,83%	333	22,14%
Eerder veel	799	58,79%	81	55,86%	880	58,51%
Veel	240	17,66%	18	12,41%	258	17,15%
Totaal	1359		145		1504	

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008, eigen bewerkingen.

Ook steun van de leerkrachten op school draagt bij tot het welbevinden van de leerlingen. Op deze manier kunnen zij ook de holebivriendelijkheid van de school vergroten. Net als bij de steun van leeftijdgenoten deden Dewaele e.a. (2008) een beroep op een schaal van Goodenow (1993) om de steun van de leerkrachten bij de leerlingen te meten. Er werden items gebruikt als 'De leerkrachten op deze school zijn niet geïnteresseerd in mensen als ik' en 'De leerkrachten respecteren mij'.

We zien een gelijkaardig patroon als bij de steun die ervaren wordt van leeftijdgenoten. De helft van de respondenten zegt veel steun te ervaren, bijna 20% ervaart veel steun. Een minderheid van 2% vindt dat ze weinig ondersteuning krijgen van de leerkrachten. De verschillen tussen hetero's en holebi's in de tabel zijn opnieuw niet significant. Dewaele e.a. (2008) ontdekten wel een interactie-effect tussen geslacht en seksuele identificatie. Gemiddeld ervaren bi-seksuele en lesbische meisjes minder steun van de leerkrachten dan bi- en homoseksuele jongens. Bij de hetero's is het verband andersom: hetero jongens zeggen minder steun te ervaren van hun leerkrachten dan hetero meisjes.

Tabel 7: De mate waarin steun ervaren wordt van leerkrachten

Steun leerkrachten	Hetero		Holebi		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Weinig	29	2,13%	2	1,38%	31	2,06%
Eerder weinig	376	27,67%	44	30,34%	420	27,93%
Eerder veel	711	52,32%	71	48,97%	782	51,99%
Veel	243	17,88%	28	19,31%	271	18,02%
Totaal	1359		145		1504	

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008, eigen bewerkingen.

Ten slotte bekijken we in deze paragraaf in hoeverre de leerlingen zich gediscrimineerd voelen door de leerkrachten op hun school. De schaal die gebruikt wordt is van Al-Methen & Wilkinson (1998) en bevat items als 'Leerkrachten helpen me niet wanneer ik hun hulp nodig heb' en 'Leerkrachten straffen mij zonder reden'.

Tabel 8: De mate waarin discriminatie door leerkrachten ervaren wordt

Discriminatie leerkrachten	Hetero		Holebi		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Weinig	393	28,83%	53	36,30%	446	29,56%
Eerder weinig	745	54,66%	76	52,05%	821	54,41%
Eerder veel	205	15,04%	15	10,27%	220	14,58%
Veel	20	1,47%	2	1,37%	22	1,46%
Totaal	1363		146		1509	

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008, eigen bewerkingen.

Meer dan vier vijfde van de leerlingen zegt eerder weinig tot weinig gediscrimineerd te worden door leerkrachten. Ongeveer 15% zegt eerder veel tot veel discriminatie door leerkrachten te ervaren. De verschillen tussen hetero's en holebi's in de tabel zijn niet significant en ook geslacht bleek geen beïnvloedende factor. Hetero's en holebi's ervaren dus even weinig discriminatie en krijgen evenveel steun van leerkrachten en leeftijdsgenoten.

4 Studiemotivatie en schoolzinloosheid

Nu we weten dat de school een vrij holebivriendelijke plaats is waar holebi's zich redelijk open kunnen opstellen over hun seksuele identiteit en hierbij steun krijgen van hun leeftijdsgenoten en leerkrachten, gaan we na of er eigenlijk verschillen zijn tussen hetero's en holebi's wat betreft hun studiemotivatie. De studiemotivatie werd in dit onderzoek (Dewaele e.a., 2008) gemeten aan de hand van een schaal die opgesteld werd door Maehr & Midgley (1996). Deze schaal omvat twee dimensies van de studiemotivatie, namelijk een dimensie die

de motivatie om bij te leren en nieuwe dingen te ontdekken meet en een dimensie die zich richt op de motivatie om te presteren op school.

De dimensie 'leren' wordt bevestigd aan de hand van 6 items, waarbij de respondenten op een vijf-puntenschaal kunnen aangeven in hoeverre ze het eens (of niet eens) zijn met de stelling. Voorbeelden van items zijn: 'Ik hou van schoolwerk waarvan ik bijleer, ook al maak ik veel fouten' en 'Ik hou van schoolwerk dat me aan het denken zet'. Ook de dimensie 'presteren' wordt bevestigd aan de hand van 6 items. Voorbeelden hiervan zijn: 'Ik laat de leerkrachten graag merken dat ik slimmer ben dan mijn klasgenoten' en 'Ik wil het op school beter doen dan mijn klasgenoten'.

Tabel 9: Studiemotivatie (leren) bij holebi's en hetero's

Studiemotivatie (leren)	Hetero		Holebi		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Weinig	117	8,57%	6	4,11%	123	8,14%
Eerder weinig	280	20,51%	30	20,55%	310	20,52%
Matig	593	43,44%	67	45,89%	660	43,68%
Eerder veel	326	23,88%	42	28,77%	368	24,35%
Veel	49	3,59%	1	0,68%	50	3,31%
Totaal	1365		146		1511	

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008, eigen bewerkingen.

De meeste respondenten (44%) hebben een 'matige' studiemotivatie (leren). Ongeveer 28% van de respondenten hebben eerder veel tot veel studiemotivatie, en een even groot aantal zegt eerder weinig tot weinig studiemotivatie te hebben wat betreft het leeraspect. In de tabel zien we zeer kleine verschillen tussen de holebi's en de hetero's, maar deze verschillen zijn niet significant. We merken op dat het aantal holebi's die op deze vraag een antwoord formuleerden erg laag is, waardoor we voorzichtig moeten blijven bij het interpreteren van de data.

Als we kijken naar de dimensie 'presteren' van studiemotivatie, dan zien we een iets ander patroon.

Bijna 40% van de respondenten heeft een 'matige' studiemotivatie (presteren). Bijna de helft van de respondenten heeft echter eerder weinig tot weinig studiemotivatie voor het aspect 'presteren'. Slechts 16% zegt eerder veel tot veel studiemotivatie te hebben met betrekking tot dit aspect. De motivatie voor het aspect 'presteren' is dus beduidend kleiner dan voor het aspect 'leren'. Ook hier zien we kleine verschillen tussen hetero's en holebi's, maar deze blijken niet significant te zijn. Er zijn ook geen significante verschillen tussen jongens en meisjes.

Tabel 10: Studiemotivatie (presteren) bij holebi's en hetero's

Studiemotivatie (presteren)	Hetero		Holebi		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Weinig	168	12,33%	16	10,96%	184	12,19%
Eerder weinig	473	34,70%	48	32,88%	521	34,53%
Matig	515	37,78%	55	37,67%	570	37,77%
Eerder veel	174	12,77%	23	15,75%	197	13,06%
Veel	33	2,42%	4	2,74%	37	2,45%
Totaal	1363		146		1509	

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008, eigen bewerkingen.

Een absolute tegenpool van studiemotivatie is de school zinloos vinden. Op basis van een schaal van Brookover, Schweitzer, Schneider, Beady, Flood & Wisenbaker (1978) peilden Dewaele e.a. (2008) naar de mate waarin de respondenten vinden dat ze hun tijd verliezen op school. De schaal bevat items als 'Mensen zoals ik zullen het nooit goed doen op school, zelfs al proberen we nog zo hard' en 'Leerlingen zoals ik hebben geen geluk op school'.

Tabel 11: Schoolzinloosheid bij holebi's en hetero's

Schoolzinloosheid	Hetero		Holebi		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Weinig	502	36,78%	50	34,25%	552	36,53%
Eerder weinig	611	44,76%	68	46,58%	679	44,94%
Matig	217	15,90%	23	15,75%	240	15,88%
Eerder veel	32	2,34%	2	1,37%	34	2,25%
Veel	3	0,22%	3	2,05%	6	0,40%
Totaal	1365		146		1511	

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008, eigen bewerkingen.

De overgrote meerderheid (81%) van de respondenten vindt de school eerder weinig tot weinig zinloos. Ongeveer 15% beoordeelt de school als matig zinloos en een zeer klein aantal (2,65%) vindt eerder veel tot veel zinloos aan het naar school gaan. Ook hier zien we geen verschillen tussen holebi's en hetero's. We kunnen dus concluderen dat hetero's en holebi's even gemotiveerd zijn om te leren en te presteren op school en de school in gelijke mate weinig zinloos vinden.

5 Schoolprestaties

Er is weinig of geen (Vlaams) onderzoek te vinden over de schoolprestaties van holebi-jongeren (Dewaele e.a., 2008). Daardoor is het moeilijk in te schatten of deze verschillend zijn voor hetero's en holebi's. Omdat de identiteitsontwikkeling, meer bepaald deze met betrekking tot de seksuele identiteit, bij holebi's soms met emotionele en andere moeilijkheden gepaard gaat, zou er wel een verband kunnen zijn tussen seksuele identificatie en schoolprestatie. Om dit te onderzoeken bevroegen Dewaele e.a. (2008) de respondenten ook over de prestaties die ze op school leverden. Drie aspecten komen aan bod: het behaalde totaalpercentage, het aantal uren gependeed aan huiswerk en het aantal behaald B en C attesten. Deze vragen werden enkel voorgelegd aan de respondenten die nog naar school gingen in het secundair onderwijs (12 tot 18-jarigen).

Het aantal uren dat iemand per week besteedt aan huiswerk, kan iets zeggen over de inzet die de persoon toont voor zijn of haar studies. Uiteraard wordt deze variabele beïnvloed door de capaciteiten van een persoon om leerstof te verwerken. De helft van de respondenten besteedt per week 1 tot 6 uur aan huiswerk of studeren. Twee derde van de respondenten doet er 7 tot 14 uur over om alles afgewerkt te krijgen. Ongeveer 10% van de leerlingen spendeert meer dan 14 uur per week aan zijn of haar studies. Bijna 3% zegt nooit te studeren of huiswerk te maken. De verschillen in de tabel tussen holebi's en hetero's in het algemeen zijn niet significant.

Wel is er een interactie-effect van geslacht en seksuele identificatie op het aantal uren huiswerk doen of studeren per week (Dewaele e.a., 2008). Zo spenderen heterojongens minder tijd aan hun studie dan heteromeisjes, terwijl bi- en homoseksuele jongens meer studeren en huiswerk maken dan lesbische en biseksuele meisjes. Waar in het algemeen jongens een meer problematische schoolloopbaan doormaken dan meisjes, zien we dat bij holebi's de meisjes een meer kwetsbare positie innemen dan de jongens.

Tabel 12: Aantal uren huiswerk / studeren per week bij holebi's en hetero's

Aantal uren huiswerk	Hetero		Holebi		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
0 uur	40	2,93%	4	2,74%	44	2,91%
1-2 uur	243	17,78%	23	15,75%	266	17,58%
3-4 uren	243	17,78%	24	16,44%	267	17,65%
5-6 uur	219	16,02%	25	17,12%	244	16,13%
7-8 uur	158	11,56%	26	17,81%	184	12,16%
9-10 uur	171	12,51%	18	12,33%	189	12,49%
10-14 uur	155	11,34%	9	6,16%	164	10,84%
15-19 uur	77	5,63%	9	6,16%	86	5,68%
20-24 uur	35	2,56%	7	4,79%	42	2,78%
> 24 uur	26	1,90%	1	0,68%	27	1,78%
Totaal	1367		146		1513	

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008, eigen bewerkingen.

Eerder onderzoek toonde aan dat holebi's zich gemiddeld minder goed in hun vel voelen dan hetero's (van Heeringen & Vincke, 2000; Vincke, Dewaele, Van den Berghe & Cox, 2006). Een lager welbevinden bij holebi's zou eventueel kunnen doorwerken in hun resultaten op school. Indien dit zo is, ligt het niet aan de tijd die ze spenderen aan hun huiswerk, want we zagen al dat die niet verschilt bij hetero's en holebi's. We bekijken eerst de totaalpercentages die de leerlingen vorig schooljaar behaalden en gaan dan na of er een verschil is in het aantal behaalde B en C attesten.

De grootste groep respondenten (26%) behaalde op het einde van het vorige schooljaar een totaalpercentage tussen 70 en 74%. Ongeveer een vijfde van de leerlingen in dit onderzoek behaalde tussen 65 en 69%; een iets kleinere groep had een totaalpercentage tussen 75 en 79%. Iets minder dan 10% behaalde op het einde van vorig schooljaar geen 60%; 10% had tussen 80 en 85% en iets meer dan 5% behaalde een hoger totaalpercentage. Ongeveer 2% van de leerlingen kwam aan een eindpercentage dat lager ligt dan 50%.

Er blijken geen verschillen te zijn tussen holebi's en hetero's wat betreft hun totaalpercentages op het einde van het vorige schooljaar, ook niet als geslacht mee in rekening wordt gebracht.

Tabel 13: Behaald totaalpercentage vorig schooljaar bij holebi's en hetero's

Totaalpercentage	Hetero		Holebi		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
minder dan 40%	6	0,45%	0	0,00%	6	0,41%
40-44%	7	0,53%	0	0,00%	7	0,48%
45-49%	15	1,13%	1	0,69%	16	1,09%
50-54%	30	2,27%	4	2,78%	34	2,32%
55-60%	62	4,68%	9	6,25%	71	4,84%
60-64%	114	8,61%	13	9,03%	127	8,65%
65-69%	291	21,98%	27	18,75%	318	21,66%
70-74%	340	25,68%	46	31,94%	386	26,29%
75-79%	252	19,03%	24	16,67%	276	18,80%
80-84%	133	10,05%	15	10,42%	148	10,08%
85-89%	58	4,38%	1	0,69%	59	4,02%
90-94%	15	1,13%	3	2,08%	18	1,23%
95-100%	1	0,08%	1	0,69%	2	0,14%
Totaal	1324		144		1468	

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008, eigen bewerkingen.

Tot slot bekijken we het aantal B en C attesten dat de leerlingen gedurende hun hele schoolloopbaan hebben behaald. De meerderheid (65%) van de leerlingen heeft nog nooit een B of C attest gekregen. Iets meer dan één op vijf heeft een enkele keer een B of C attest gekregen. Bijna 10% kreeg al twee keer een B of C attest en een kleine minderheid van ongeveer 2,5% behaalde meer dan twee keer een dergelijk attest.

Hoewel het op het eerste zicht lijkt dat meer hetero's dan holebi's nog nooit een B of C attest behaalden, blijken de verschillen niet significant te zijn. Opnieuw is er wel een significant interactie-effect van geslacht en seksuele identificatie met het aantal behaald B en C attesten (Dewaele e.a., 2008). Hetero jongens hebben al vaker dan hetero meisjes een B of C attest gekregen. Lesbische en biseksuele meisjes behaalden vaker dan homo- en bi-seksuele jongens een B of C attest. Dit wijst er opnieuw op dat lesbische en biseksuele meisjes een kwetsbare positie innemen wat hun schoolprestaties betreft.

Tabel 14: Aantal behaalde B en C attesten bij holebi's en hetero's

Aantal B en C attesten	Hetero		Holebi		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
0	905	66,11%	86	58,90%	991	65,41%
1	301	21,99%	40	27,40%	341	22,51%
2	126	9,20%	15	10,27%	141	9,31%
> 2	37	2,70%	5	3,42%	37	2,44%
Totaal	1369		146		1515	

Bron: Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke, 2008, eigen bewerkingen.

6 Conclusie

Deze ZOEM was grotendeels gebaseerd op het onderzoek van Dewaele e.a. (2008) naar de schoolloopbanen bij holebi's. We probeerden te achterhalen of holebi's en hetero's verschillende paden bewandelen tijdens hun schoolloopbaan en of het gemiddeld lagere welbevinden bij holebi's, dat uit eerder onderzoek bleek, ook zichtbaar is in de schoolloopbaan.

De eerste conclusie die we kunnen trekken is dat het schoolklimaat over het algemeen als holebivriendelijk wordt ervaren. Van alle plaatsen en omgevingen die aan bod kwamen, bleek de school zelfs het meest holebivriendelijk. Een groot deel van de leerlingen praat openlijk met leeftijdsgenoten over hun seksuele identificatie, een beperkte groep doet dit ook met leerkrachten. Op basis van data uit de Survey naar sociaal-culturele verschuivingen (2006) kunnen we ook stellen dat de meeste mensen er niets op tegen hebben dat een van de leerkrachten van hun kind holebi is. Bij deze resultaten moeten we wel de kanttekening plaatsen dat in hetzelfde onderzoek van Dewaele e.a. ook blijkt dat holebi-jongeren vaker dan heterojongeren aangeven dat ze te maken kregen met pestgedrag, ook als ze hun omgeving even holebivriendelijk inschatten als heteroseksuele jongeren en dat biseksuele jongeren minder openlijk praten over hun seksuele identificatie dan homoseksuele en lesbische jongeren (Dewaele e.a., 2008).

Onze leerlingen voelen zich gemiddeld goed ondersteund op school, zowel door leeftijdsgenoten als door leerkrachten. Hier vonden we wel verschillen naar geslacht en seksuele geaardheid: bij de holebi's zien we dat de meisjes zich minder gesteund weten door de leerkrachten dan de jongens; hetero meisjes voelen zich juist meer dan hetero jongens

gesteund door leerkrachten. Discriminatie door leerkrachten komt heel weinig voor en gebeurt even weinig bij hetero's als bij holebi's.

Wat de motivatie betreft om te leren en te presteren op school, scoren holebi's en hetero's even hoog. De meeste leerlingen vinden de school niet zinloos en ook hier zijn geen verschillen tussen hetero's en holebi's.

Tot slot keken we naar de schoolprestaties. Hier bleken wel enkele opmerkelijke verschillen. Hetero en holebi jongeren spenderen ongeveer evenveel tijd aan studeren en huiswerk maken. Wel zien we dat bij holebi's de jongens meer studeren dan de meisjes en dat bij hetero's de meisjes juist meer studeren dan de jongens. De totaalpercentages op het einde van vorig schooljaar waren voor holebi's en hetero's gelijkaardig en ook het aantal behaalde B en C attesten is ongeveer gelijk. Maar ook hier zien we het interactie-effect tussen geslacht en seksuele identificatie: bij holebi's behalen de meisjes vaker dan de jongens een B of C attest, terwijl bij de hetero's de jongens vaker een dergelijk attest krijgen dan de meisjes.

Hoewel het welbevinden bij holebi jongeren in eerdere onderzoeken lager bleek dan bij hetero jongeren en ook andere indicaties (bijvoorbeeld aantal zelfmoordpogingen, depressiviteit, ...) erop wijzen dat holebi's zich soms minder goed in hun vel voelen dan hetero's, zien we weinig negatieve effecten op de schoolloopbaan van holebi's in het algemeen. Belangrijke factoren hiervoor zijn het goede (holebivriendelijke) schoolklimaat en voldoende ondersteuning door leeftijdsgenoten en leerkrachten. Bekijken we de resultaten meer in detail, dan zien we dat biseksuele en lesbische meisjes minder goed scoren voor de variabelen die we gebruikten om schoolprestaties te meten.

Twee aspecten maken het onderzoek van Dewaele e.a. (2008), dat voornamelijk centraal stond in deze ZOEM, bijzonder interessant. Een eerste aspect is de aandacht voor interactie-effecten tussen gender en seksuele identificatie, waardoor verschillen tussen heteroseksuele en holebi-meisjes en -jongens naar boven komen. Ten tweede is er ook aandacht voor de groep biseksuele jongeren, die in holebi-onderzoek niet altijd belicht wordt. Zo legt dit onderzoek bloot dat biseksuele jongeren en lesbische meisjes een kwetsbare positie innemen, vooral op het gebied van depressieve gevoelens en deviant gedrag, en voor biseksuele en lesbische meisjes ook op vlak van schoolprestaties en ondersteuning door leerkrachten. Verder zijn biseksuele jongeren minder open over hun seksuele geaardheid in vergelijking met homoseksuele jongens en lesbische meisjes. Deze resultaten wijzen op het belang van aandacht voor de biseksuele jongeren en lesbische meisjes in onderzoek en beleid.

Bibliografie

Al-Methen, A. E. & Wilkinson, W. J. (1998). Perceived causes of failure among secondary school students, *Research in Education*, 48:26-41.

Brookover, W. B., Schweitzer, J. H., Schneider, J. M., Beady, C. H., Flood, P. K. & Wisenbaker, J. M. (1978). Elementary school social climate and school achievement. *American Educational Research Journal*, 15(2):301-318.

Dewaele, Alexis (2007-2008). *De sociale netwerken van holebi's – Over vriendschap en andere bloedbanden*. Proefschrift voorgelegd tot het behalen van de graad van doctor in de Politieke en Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Antwerpen. Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, Departement Sociologie.

Dewaele, Alexis, Cox, Nele, Van den Berghe, Wim & Vincke, John (2006). *De maatschappelijke positie van holebi's en hun sociale netwerken: over vriendschap en andere bloedbanden*. Antwerpen en Hasselt: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.

Dewaele, Cox, Van Houtte & Vincke (2008). *De schoolloopbaan van holebi- en heterojongeren*. Steunpunt Gelijkekansenbeleid (Universiteit Antwerpen - Universiteit Hasselt) in samenwerking met Universiteit Gent. Antwerpen: Drukkerij Peten.

Goodenow, C., Szalacha, L. & Westheimer, K. (2006). School Support Groups, Other School Factors, and the Safety of Sexual Minority Adolescents, *Psychology in the Schools*, 43(5):573-574.

Maehr, M. & Midgley, C. (1996). *Transforming school cultures*. Boulder, CO: Westview Press.

Van Heeringen, Kees & Vincke, John (2000). Suicidal acts and ideation in homosexual and bisexual young people: a study of prevalence and risk factors, *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 35(11):494-499.

Vincke, John & Stevens, Peter (1999). *Een beleidsgerichte algemene survey van Vlaamse homoseksuele mannen en vrouwen. Basisrapport*. Brussel/Gent: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - Cel Gelijke Kansen/ Universiteit Gent - Vakgroep Sociologie.

Vincke, John, Dewaele, Alexis, Van den Berghe, Wim & Cox, Nele (2006). *Zzip – een statistisch onderzoek met het oog op het verzamelen van basismateriaal over de doelgroep holebi's*. Gent: Ugent – Steunpunt Gelijkekansenbeleid (UA –UHasselt), in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Gelijke Kansen in Vlaanderen.